

Literatūra • menas • mokslas

DRAUGAS — šeštadienis priedas

1999 m. sausio 23 d.

Nr. 16 (4)

Saturday supplement January 23, 1999

No. 16 (4)

Istorija ir legenda maceiniškoje „Didžiojo inkvizitoriaus“ interpretacijoje

FELIKSAS JUCEVIČIUS

Atrodo, kad *Didžiojo inkvizitoriaus legenda* laikė Dostojevskis pačiu geriausiu savo kūrinium. Tikriausiai ir Antanas Maceina galvojo panašiai apie savo knygą *Didysis Inkvizitorius*, nes jos dvi laidos pasirodė lietuviškai ir viena laida vokiškai. Nėra abejonės, kad *Didžiojo inkvizitoriaus legenda* kaip ir Maceinos interpretacija tebeturi gyvenimiškąją vertę, nes čia svarstomi klausimai, kurie keliama visais laikais, tačiau ir tai patiekiami atsakymai gerokai reikalingi išlygų. Ir tai lengva suprasti: *Broliai Karamazovai*, kur įterpta *Didžiojo inkvizitoriaus legenda*, pasirodė XIX amžiaus paskutiniame ketvirtyje, o Maceinos *Didžiojo inkvizitoriaus* laidos išleistos apie šio amžiaus vidurį — 1946 ir 1950 metais. Kaip viską, taip ir filosofines idėjas suvienodina ir griaua laikas, ir manyti, kad jos atsispiria laikui, tai gyventi iluzijomis. Šio amžiaus paskutinius dešimtmečius dominuoja visai skirtingos idėjos, negu anuomet, minties pasaulis išgyvena konvulsingus laikus — balsiai skelbiama ideologijų pabaiga, filosofijos pabaiga, teoretinės fizikos ir mokslų pabaiga, net krikščionybės pabaiga, niekas šiandien nespiktina, kai išgirsta kalbant, kad jau gyvenama pokrikščioniškais laikais.

Izraelio tautos ir Jėzaus gundymai

Kadangi legendoje diskutuojami klausimai siejami su Jėzaus gundymais, apie kuriuos kalba Evangelijos, tai verta pirmiausia su jais susipažinti. Vietoj Morkaus trumpų pastabų apie tai, Matas ir Lukas pateikia išsamų pasakojimą. Apsiribosiu tik Mato tekstu, nes tik juo remiasi Dostojevskis ir Maceina.

Po krikšto Jėzus buvo Dvasios išvestas į dykumą, kad būtų velnio gundomas, ir Matas tai pasakoja taip: „Išpasninkavęs keturiasdešimt dienų ir keturiasdešimt naktų, Jėzus buvo labai alkanas. Prie jo prisiartinio gundytojas ir tarė: „Jei tu Dievo Sūnus, liepk, kad šie akmenys pavirstų duona.“ Bet Jėzus atsakė: „Parašyta: Žmogus gyvas ne vien duona, bet ir kiekvienu žo-

džiū, kuris išeina iš Dievo lūpų.“ Tada velnias jį paima į šventąjį miestą, pastato ant šventyklos šelms ir sako: „Jei tu Dievo Sūnus, pulk žemyn“, nes parašyta: „Jis lieps savo angelams globoti tave, ir nešios tave ant rankų, kad neužsigautum kojos į akmenis.“ Jėzus jam atsakė: „Taipogi parašyta: Negundyk viešpaties, savo Dievo.“ Velnias vėl paima jį į labai aukštą kalną ir, rodydamas viso pasaulio karalystes bei jų didingumą, taria: „Visa tai aš tau atiduosiu, jei, parpuolęs ant žemės, pagarbinsi mane.“ Tada Jėzus atsako: „Eik šalin, šėtone! Juk parašyta: Viešpatį, savo Dievą, tegarbink, ir jam vienam tetautauk.“ Tuomet velnias nuo jo atsitraukė; štai angelai prisiartinio ir jam tarnavo“.

Tai labai keistas tekstas, tikras unikumas visoje Evangelijoje. Tačiau gundymų tema nėra svetima Vakarų menui ir literatūrai, ji turi šaknis antikos dvasiniame pasaulyje ir S.T. pranašystėje. Tik kitaip, negu pas graikus, Izraelio pranašas nepraranda savo valios ir sąmonės, kaip graikiškoji pitija, jis samoningai atstovauja Dievui, ir ką sako, ir ką daro, jis yra tik Dievui atsakingas. Todėl pranašas nepatiria jokio apribojimo, jis turi tik pritari Dievo pašaukimui ir jam paklusti. Paklusnumo šviesoj reikia suprasti ir Jėzaus gundymus, kurie vyksta trijose skirtingose vietose — dykumoje, ant šventyklos šelms ir kalno viršūnėje, ir tai suteikia visam pasakojimui dramatinį foną.

Nors nėra lengva suprasti gundymų pasakojimo, bet jo negalima ignoruoti. Jau pati jo vieta pabrėžia jo reikšmingumą — jis patalpintas tarp Jėzaus krikšto ir jo viešosios veiklos pradžios. Ryšys tarp krikšto ir gundymų yra ne tik chronologinis, bet ir dalykinis: ta Dvasia, kuri nužengia ant Jėzaus krikšto metu, yra ta pati, kuri nuveda jį į dykumą, ir tai reiškia, kad gundymai yra Dievo leisti. Abu pasakojimus sieja dar Dievo Sūnaus predikatas. Krikšto metu pasigirsta balsas iš dangaus: „Šitas yra mano mylimasis Sūnus, kuriuo aš gėriuosi“ (Mt 3, 17), o gundymuose velnias kreipiasi į Jėzų sąlyginai: „Jei

tu Dievo Sūnus...“ Apskritai, Jėzus, kaip Dievo Sūnaus, pabrėžimas yra būdingas visai Evangelijai.

Pirmasis gundymas vyksta dykumoje, kuri turi Šv. Rašte dažnai simbolinę prasmę. Kaip simbolis ji nurodo paslėptą tikrovę ir jos reikšmę įvairuoja pagal tai, ar ji simbolizuoja geografinę vietovę ar istorinę epochą. Geografiniu požiūriu, dykuma yra žemė, kurios nepalaimino Dievas: ten beveik nėra vandens, augmenija skurdi, užuot lytų lietus, siaučia smėlio pūgos, gyventi neįmanoma, bet Išrinktoji tauta turėjo pereiti dykumą, kad pasiektų Pažadėtąją žemę. Dykuma, kaip istorinės epochos simbolis, nurodo Dievo malonės laiką. Nors buvimas dykumoje yra bandymų laikas, bet kartu jis yra privileijuotas metas, nes veda į geresnį rytą, atveria duris Dievo malonei. Dykumoje buvo paskelbti Dievo įsakymai, kurie tapo gairėmis. Išrinktajai tautai istorijos kelyje, o po gundymų Jėzus pradėjo skelbti žmonijai Dievo karalystę. Tačiau, norint gerai suprasti pirmąjį gundymą, reikia atkreipti dėmesį į *Pakartoto įstatymo knygos* tekstą, kurio dalį cituoja Jėzus: „Atsiminsi visą kelią, kuriuo Viešpats, tavo Dievas, tave vedė keturiasdešimt metų per tyrus, kad tave vargintų ir išmėgintų, ir kad būtų žinoma, kas yra tavo širdyje, ar tu vykdysi jo paliepimus ar ne. Vargino tave alkio ir davė tau valgyti maną, kurios nežinojote nei tu, nei tavo tėvai, kad tau parodytų, jog žmogus yra gyvas ne viena duona, bet kiekvienu žodžiu, kuris išeina iš Dievo burnos“. Taipogi *Išėjimo knyga* pasakoja, kaip tauta pažadėjo Mozei atsiti i dangaus duonos, bet perspėdamas: skundėsi alkio, ir Viešpats pažadėjo Mozei atsiti i dangaus duonos, bet perspėdamas: „Žmonės teina ir tegul kasdien renkasi, kiek pakanka vienai dienai, kad juos išbandytum, ar jie elgiasi pagal mano įstatymą, ar ne“. Kaip matome, šis Jėzaus gundymas susijęs su Izraelio gundymu, bet Izraelis suklupo, o Jėzus pasipriešino gundytojui.

Antanas Maceina užmena taip pat Izraelio istoriją. Cituodamas vienos psalmės ištrauką, kur sakoma, kad Viešpats lieps savo angelams globoti savo Sūnų, ir jie nešios ant savo rankų, kad neužsigautų kojos į akmenis, (Ps 90, 11-12) gundytojas liepia Jėzui šokti žemyn nuo šventyklos šelms. Kad velnias šaukiasi Raštų, atrodo keistai, bet be šios citatos gundymas liktų visai nesuprantamas. Jėzus atsako, cituodamas *Pakartoto įstatymo knygos* ištrauką, „Negundyti Viešpaties, tavo Dievo, kaip gundei Gundymo vietoje“, ir tai primena Masos epizodą. Kankinama troškuli, tauta reikalavo vandens,

Nuotr. Algio Jakšto

nesidrovėjo gundyti Viešpaties, sakydama: „Ar yra Viešpats tarp mūsų ar ne?“ Gundyti Viešpatį čia reiškia ne ką kita, kaip reikalauti iš jo ženklų, verstį jį padaryti stebuklą, liudijantį jo buvimą, jo protekciją savajai tautai. Tadi gundyti, verstį jį padaryti stebuklą, liudijantį jo buvimą, jo protekciją savajai tautai. Tadi gundyti, verstį jį padaryti stebuklą, liudijantį jo buvimą, jo protekciją savajai tautai. Tadi gundyti, verstį jį padaryti stebuklą, liudijantį jo buvimą, jo protekciją savajai tautai.

Tretysis gundymas savo įžulumu pralenkia du pirmuosius. „Viena akimirka“ (Lk 4,5) šėtonas parodo Jėzui viso pasaulio karalystių galinumą ir didingumą, ir užtikrina, kad jos yra jam atiduotos ir todėl gali jas duoti, kam nori. Nors gal tai yra tik šėtoniško išdidumo prasi-veržimas, nes politinė galia, kaip matysime vėliau priklaus nuo Dievo, bet evangelistas Jonas vis dėlto vadina jį „pasaulio kunigaikščiu“ (Jo 12, 31; 14, 30; 16, 11), o Paulius — „pasaulio dievačiu“ (2 Kor 4,4) Kiekvienu atveju, būtų visos karalystės atiduotos Jėzui, jei jis būtų pagarbinęs šėtoną. Jėzaus atsakymas griežtas: „Šalin, šėtone! Juk parašyta: Viešpatį, savo Dievą tegarbink, ir jam vienam tetautauk!“ Citata paimta taip pat iš *Pakartoto įstatymo knygos* (6,13). Čia gundytojas išduoda save, pareikšdamas tikrąją savo intenciją: jis nori, kad Jėzus atliktų savo misiją, kaip pasaulio valdovas, jau želotų tarpe buvo paplitęs orakulas, skelbiantis, kad žydų krašte kils vadas, kuris užviešpataus pasauliui, ir tai vaidino rolę žydų kare prieš romėnus. Tačiau Jėzus žino, kad Dievo valia yra kita — jis turi atlikti savo misiją, ne kaip pasaulio Viešpats, o kaip „kenčiantis Tarnas“, kuris neša tautos tiesą ir teisingumą. (Iz 42,1-4) Tai patvirtina ir kita Jėzaus gyvenimo detalė: po atsimainymo, jis aiškino savo mokiniam, jog reikia jam eiti į Jeruzalę ir daug iškentėti, bet Petras sušuko, kad jokių būdu taip negali jam atsitikti. Jėzaus atkirtis Petriui primena tretįjį gundymą: „Eik iš mano akių šėtone! Tu man palikti, tauta reikalavo vandens,

vo, o žmonių mintimis“. Kaip pirmieji du, taip ir šis gundymas turi ryšio su Izraelio istorija. *Išėjimo knyga* (32,1-35) pasakoja, kaip izraelitai atkrito nuo savo Dievo ir parpuolė ant kelių prieš aukso veršį. Kai išrinktoji tauta suklupo ir neliko ištikima Viešpačiui, tai Jėzus tegarbino tik savo Tėvą ir jam vienam tetautauk.

Trumpai susumuojant, evangelinio gundymus reikia paradigminiai interpretuoti. Dykumoje Jėzus išgyveno išrinktosios tautos gundymus, kurie buvo jai siūsti, bekeliaujant per dykumą į Pažadėtąją žemę. Išrinktoji tauta ne kartą tapo gundymų auka, Jėzus visad užsitikrino pergale, ir kitaip būtų negalėjo, nes jis pasirodė istorijoje tam, kad „velnio darbus sugriautų“. Be to, gundymų istorija turi dar ir žmogiškąją dimensiją. Jėzaus laikysena yra pavyzdys žmogui, kai patenka į gundymų verpetą. Gundytojas mėgina žmogų atplėšti nuo Dievo, bet, kaip Jėzus liko ištikimas Dievui, taip turi likti ištikimas savo Tėvėjui ir kiekvienas žmogus.

Dostojevskis gundymus interpretuoja inkvizitoriaus lūpomis

Kaip gundymų pasakojimą supranta ir aiškina *Didžiojo inkvizitoriaus legenda*? Pirmiausia krinta į akis tai, kad Dostojevskis interpretuoja gundymus, kuriuos jis vadina klausimais, inkvizitoriaus lūpomis, ir dar labiau stebėtina, kad šis palaiko ne Jėzaus pusę, o gundytoją. Pagal inkvizitorių, anų trijų gundymų dieną įvyko „tikras, griausmingas stebuklas“ pasaulyje, patį gundytoją vadina „baisia ir protinga dvasia, susinaikinimo ir nebūties dvasia“. Gundymų sukrečiantis gilumas rodo, kad čia turima reikalo „ne su pastoviu žmogišku protu, bet su amžinu ir abso-liučiu“. Kodėl tie gundymai yra toks griausmingas stebuklas? Štai atsakymas: „Šiuose trijuose klausimuose yra tartum susilydžiui į vieną visumą, tartum nusakyta visa tolimesnė žmonijos istorija ir apieškšti trys keliai, kuriuose susieis visi neišsprendžiami žmogiškosios prigimties prieštaravimai visoje žemėje“. (I t., p.423)

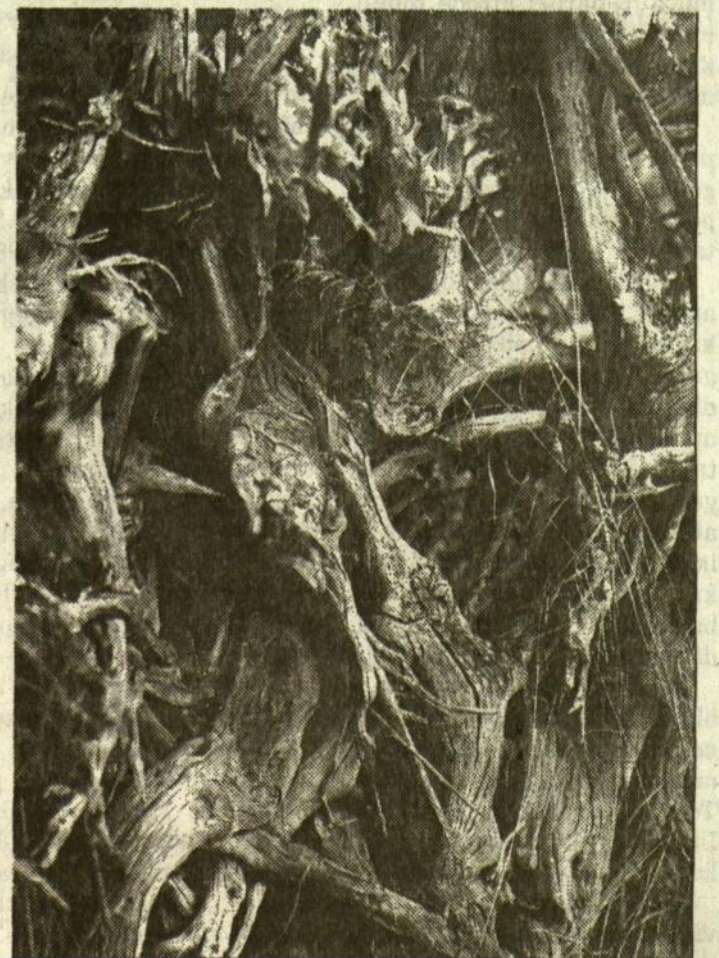
Girdint tokius superlatyvus apie gundytoją ir gundymus,

simbolizuoja Romos Bažnyčią, tai dar ne visa tiesa, jis yra dar kažkas kita. Jis kaip Romos Bažnyčios atstovas yra tik priedanga, tik kaukė, kurią užsideda Dostojevskis, kad galėtų be įtarimo kritikuoti Romos Bažnyčią, ir reikia pridurti, kad jo kritika pasiekia dažnai karikatūros ribas. Dostojevskis yra gryno kraujo rusofilas, kuris nesu-prato ir nenorėjo suprasti nei Romos Bažnyčios, nei jos mokslo, nei Vakarų apskritai. Inkvizitoriaus lūpomis jis skelbė rusų ortodoksų tezę, kad tai, ką gundytojas siūlė ir Kristus atmetė, Romos Bažnyčia priėmė. Todėl ji nėra tikroji Bažnyčia, tikroji Bažnyčia yra trečioji Roma — Maskva, nors atvirai to ir nesakė. Taipogi jis nepramatė, kad ta trečioji Roma taps vieną dieną krikščionybės prieš sostine. Kad legenda yra katalikybės kritika, tai pripažino ir Maceina, bet manė, kaip Rozanovas, jog tai yra kartu „visos žmonijos išpažintis, viso jos likimo apmąstymas, visos jos istorijos teismas“. (p.46) Su tuo sunku sutikti. Skaitant legendą, susidaro įspūdis, kad jos autorius turi pasąmonėje labiau rusus, negu žmoniją apskritai.

Kalbėti apie Rusiją yra varginantis dalykas, nes jos istorija išsisako rusų romano šaradomis. Būtų klaida rusus laikyti aziatais, kaip kinus ir indus, geografijos nereikia imti rimtai, ir Rusija nėra nei Europoje, nei Azijoje, o Rusijoje, kuri eina nuo Baltijos iki Ramiojo vandenyno. Tai nepaneigia fakto, kad ją valdė dažnai aziatinio tipo tironai. Kiekvienu atveju Rusija nėra Vakarai, ji neturėjo nei Atėnų Periklio ir Romos Augusto, nei renesanso ir šviesos laikotarpio, ji pasirodė Vakarų civilizacijoje tik XIX amžiuje su muzika ir literatūra, tai gana vėlokai matuojant vakarietiškosios civilizacijos matu. Tai atsispaudė ir rusų galvoje: nors jie išmoksta kalbėti prancūziškai, vokiškai ar angliškai, bet jie nesupranta ir nenori suprasti Vakarų.

Kad legendoje inkvizitorius

(Bus daugiau)

Nuotr. Kazio Ambrozaičio

Profesorius Antanas Maceina kasdieninėje savo aplinkoje Muenster'yje, Vokietijoje.

Mano knygos — kaip tikri vaikai

BIRUTĖ PŪKELEVIČIŪTĖ

Birutė Pūkelevičiūtė.

Vienoks su Lietuva ryšys yra tiems, kurie čia turi tėvus, brolius, seseris, ir kiek tolimesnis tiems, kurie turi tik pažįstamų asmenų.

O aš seku iš tolo, kaip sekasi mano artimiesiems, mano brangiausiems — mano vaikams. Tai, aišku, yra knygos. Juk knyga yra kaip tikras vaikas. Panašiai prasideda: iš idėjos ir meilės, pamažu formuojasi ir pagaliau užgimsta. O tada — išeina į pasaulį.

Štai dar sušukuoji savo vaikui plaukūčius (paskutinį kartą peržvelgi korektūras), užmauni kepurę ir — keliauk į žmones! Tada jau tik nuo slenkščio tu gali pamąjoti ir akimis jį palydėti. Kaip šiam vaikui seksis? Ar jį pamils skaitytojai? O gal atšiauriai nustumis į šalį?

Tada aš norėčiau papasakoti, kaip sekasi mano vaikams Lietuvoje. Idomu: jie ten pasirodė visai kitokia, netikėta chronologine eile.

Suskaiciavus — mano vaikų šeimynėlė atrodo šitaip: dvi knygos yra išverstos į latvių kalbą, viena išleista ispaniškai, o iš likusiųjų 15-kes — trečdalis vaikūčių bando išminti sau takus tėvynėje.

Pirmas mano darbas, oficialiai pasiekęs Lietuvą, buvo lyrinė drama *Žmonės ir beržai*, kurią Los Angeles Dramos sambūris suvaidino Vilniuje, Kaune ir Panevėžyje. Tai buvo '89-ji metai, nuostabūs laikai, kai laisvės vėjas jau plazdėjo ore, kai svečiai iš užjūrio buvo nepaprastai mylimi ir laukiami, o jų darbai atrodė tobuli, ir buvo tik giriama, visai nekritikuojami — lydimi visuotinio susižavėjimo.

Vilniuje buvo tiek norinčių pamatyti vaidinimą, kad net generalinė repeticija buvo paskelbta atdarų durų spektakliu, ir salė buvo perpildyta.

Gėlėse paskendę, juostomis aprišti, dovanomis apipilti, karališkai vaišinti, Vilniaus gatvėmis nudainavę — vaidinėjai grįžo namo, visiškai apsvaigę. Neapsakomas Lietuvos svetingumas juos nugirdė. Tik po kelių mėnesių jie atsivertė iš viešagėjų sapno — ir, prisiminę autorę, man pasakambino. Aš supratau: visko buvo per kraštus. Aišku, didžiausios draugės su jais.

Tiesa, šiam mano vaikui neblogo sekėsi ir išeivijoje: *Žmonės ir beržai* gavo įvairių žymenų — teatro festivaliuose Toronte ir Čikagoje, tačiau Lietuva — sumušė visus rekordus!

Tačiau laimingas buvo dar vienas mano vaikelis. *Kalėdų dovana* — apie Voverytę Barborytę ir apie keistą dovaną,

kurią jai atsiuntė draugė, beždionytė Čičačia iš Argentinos. Knygutė buvo išleista 100,000 tiražu ir greitai išparduota. Leidykla — „Alka“.

Tai buvo dar rublio laikai, kai pinigai nebuvo vertinami, o knyga perkama. Svarbiausia: knygūtė buvo ištikimai pakartota, be jokio stilistų įsibrovimo, kadangi tekstas buvo fotografijos būdu atspausdintas. Taigi: ši pasakėlė buvo Alytaus teatro pastatyta ir '92-ųjų metų vasarą, kai lankiausi Lietuvoje — man ir keliems kvietiniams svečiams specialiai parodyta.

Liūdniausias likimas ištiko knygą *Likimo lapai*, o ji — iš visų mano knygų — turbūt labiausiai išeivijos skaitytojų pamėgta — ir vis meiliai paglostoma.

Taigi kadaise ir Lietuvoje knygnešių nuvežtos kelios knygos keliavo iš rankų į rankas. Man teko matyti vieną tokį „nuskaitytą“ *Aštuonių lapų* egzempliorių — graudžiai suplyšusiais, popieriaus juostelėmis apklijuotais lapais.

Tad šis mano vaikas turbūt buvo net kiek išlepintas ir pakviestas į Vilnių antrajam leidimui — su naiviu pasitikėjimu įžengė pro leidyklos „Vaga“ duris. Geriau jis būtų neįžengęs!

Lietuvoje *Aštuonių lapų* laukė skaudė nedalia. Apie tai daug šnekėti nenoriu, nes teko nepasitenkinimą pasakoti viešu pareiškimu visuose išeivijos laikraščiuose ir *Lietuvos aide*. Aišku, aš kalbu apie senąją „Vagą“, ne apie rimtą to paties vardo dabarties leidyklą.

Mylimiausias mano vaikelis, pasakiška komedija *Aukso žąsis*, buvo pastatyta Kauno dramos teatre '93-iais metais. Ji buvo smarkiai perpinta muzika, kurią vaidinimui parašė Faustas Latėnas. Spektaklis turėjo didelį pasisekimą, ir jį matė daug žiūrovų. Deja, aš turiu šiam pastatymui nemažų rezervų. *Aukso žąsis* buvo rašyta suaugusiems, ne vaikams.

Vėliau, '96-tųjų rudenį, tame pat teatre režisierė Danutė Juronytė išvedė į sceną knygos *Aštuonių lapai* ištraukas. Tai buvo „mono spektaklis“, skirtas aktorės Antaninos Mackevičiūtės jubiliejui paminėti. Jis vadinasi „Dar kartą atsigrėžiui...“, ir malonu buvo patirti, kad aktorė Antanina Mackevičiūtė gavo premiją Algio Samulionio vardo konkurse už ryškiai sukurta moterišką vaidmenį.

Maloniausia buvo 1998 m. pavasarį man pačiai — spektaklį pamatyti. Nėgana to: gegužės mėnesį spektaklis buvo paskirtas didžiosios deportacijos „Vesna“ prisiminimui, o kitas, birželio mėnesio spektaklis atsišaukė į pirmąją — „Baisiojo birželio“ deportaciją. Jėgu mano menki žodžiai tiko šurpiai mūsų tautos tragedijai paminėti, esu sudrebinta iki širdies gelmių. Tai patys didžiausi mano tikslai.

Šie išgyvenimai man buvo ypatingai svarbūs dar ir todėl, kad Kauno Akademinių dramų teatro scena yra ta pati, kurioje aš kadaise vaidinau. Tik mes vadinomės daug kukliau: Jaunasis Kauno dramos teatras. Aišku, daug kuklesni buvo ir mūsų spektakliai.

Dar turiu pridurti, kad šioje salėje neseniai moksleivų

Nuotr. Kazio Ambrozaičio

grupė iš Kvėdarnos išpuodingai atliko mano *Raudą* (iš *Atradimo rudens*), skirtą žuvusiam Lietuvos partizanui. Jie specialiai atvyko į Vilnių antrą kartą, sužinoję, kad šiuo metu autorė vieši Lietuvoje, ir tos inscenizacijos jaunatviškas kilnumas buvo jaudinančiai pagaulus.

'96-ųjų metų pabaigoje smarkiai į priekį stūmėsi antrasis knygos *Devintas lapas* leidimas. Ir '97-ųjų vasario mėnesį įvyko sutikimas Vilniuje, Meinininkų rūmuose. Knygą išleido „Dienovidžio“ leidykla. Tikiuosi, kad *Devintas lapas* keliavo neblogo, kad leidybos išlaidas buvo įmanoma išlyginti.

Galop — staigmena.

Mano pirmąją poezijos knygą *Metūgės* — išleista '52-aisiais metais Toronte, užjūryje buvo labai atšiauriai sutikta (manau, kad joks debutantas nesusilaukė tokių aršių nuotakų). Nors ano meto priekaištai šiandien atrodo tik šypsio verti, tačiau jie įstengė knygutę nusviesti į užmaršį.

Bet štai dabar Lietuvoje *Metūgės* buvo archeologiškai atkastos ir visai nauju žvilgsniu įvertintos.

Kiek *Aštuonių lapai* išeivijoje buvo išleptinti, tiek *Metūgės* nuo pat savo pasirodymo — buvo užguita knygelė. Veik pusę šimtmečio — ji kaip pelė — aizė žirnius užkrosny. Tad, žinoma, vargšėlė gerokai nustebo, kai prie jos durų atmaršė — su pakvietimu šokti pasakų pily su lietuvių poezijos karaliūnais.

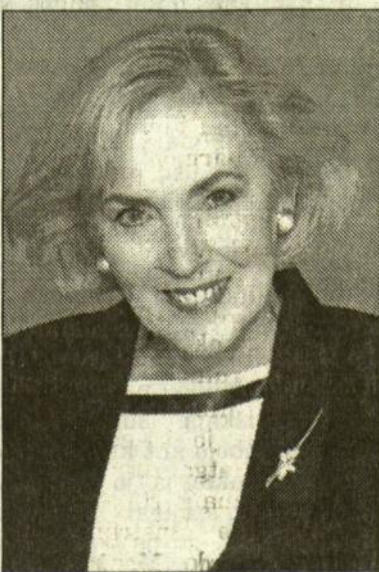
Zvelgiant iš tolo, man atrodė, kad *Metūgės* yra labai liudnia knyga apie jaunos moters vienetą — svetimojo šaly, svetimame mieste Montrealyje, praužus baisiam karui.

Kokie nykūs būdavo sekma-dieniai pusiau apmirusiame mieste, kai aš laistydavau palangėj auginamas vargas gėles! Lyg didžiulis debesis tada užslinkdavo netekties sielvartas ir pasiilgimas — dvylikos stiprių brolių, kurie atremtų vėją pečiiais. Ir dar: geliantis geismas sukurti savo pavidalų Dievą, kuris varkais sėdėtų su tavim ant slenkščio.

Man buvo smagu skaityti spaudoj, kaip jaunatviškai džiaugėsi leidykla „Baltos lankos“, kad *Metūgės* buvo per mėnesį išpirtos.

Tai tiek apie mano vaikų kelius Lietuvoje. O gal tiksliau būtų antruosius knygų leidimus vadinti „vaikačiais“?

MOTERIS — NUGALĖJUSI LAIKĄ

Alma Adamkienė.

Šimet sukanka penkiasdešimt metų, kai iš Lietuvos išvažiavo mergina, vardu Alma. Prieš metus ji grįžo į tėvynę kaip pirmoji ledi — grįžo tam, kad pakeistų mūsų gyvenimą.

Dar mažos žiūrėdavom į savo močiutes, mamas, tetas, išpėnėjusias visą Lietuvą, ir žinojome, koks beviltiškas trumpas bus mūsų žydėjimas. Čia kasos — čia škara. Vaikai, virtuvė, sodas, anūkai. Merginą nuo močiutės teskiria keletas moters metų.

Ir čia atvažiavo jinai — lengvu žingsniu, švelnia šypsena nugalėjusi Lietuvą. Taip, mama, tu teisi, ji gyvena Amerikoje, ten viskas kitaip — vitaminai, oras, priežiūra. Bet ir Lietuvoje jau vitaminai, ar ne? Po galais, ir kodėl mums, tau, man tokiai nebūtų? Kodėl mes pasidavėm? Pasmėrkėm save pasiduoti? Gal ir mums, penkiasdešimt sulaukus, nebūtina gresia megzta beretė, lašiniai ir dusulys? Net ir septynias-

dešimties — ne? Pirmoji Lietuvos Pirmosios ledi pamoka: Moteris galingesnė už laiką.

Niekada per penkiasdešimt mūsų istorijos metų šalia svarbiausio vyro nematėme jo moters. Neturėjome Pirmosios ledi. Tos, kurios turėjo stovėti šalia, buvo slepiamos. Reikėjo slėpti. Tai tapo norma ir drauge užkrečiamu pavymu. Nuo viršūnių lig apačių apsilijusio vyriško draugijoj, girdėjom: kur boba? Boba namie. Garbinti galėjai Motiną, bet iškelti savo bobą šalia savęs, aukščiau savęs — kone šventvagystė.

Lietuvoje tai leistina tik Justinui Marcinkevičiui jo poezijoje. O Valdas Adamkus emė ir padarė tą, net neatsiklausęs mūsų. Ir Lietuvos moters sukluso. Ne, jos pačios dar neatsitęsė, dar nepakėlė galvos, bet akis jos pakėlė. Jos nustebo, pamąčiusios, kad pagarbinta ir išaukštinta nebūtinai ta, kuri kovoja už savo asmenybės teises, bet ta, kuri lydi per gyvenimą savąjį vyrą. Ta, kuri apskritai nekovoja.

Kažkada, po premjeros su rengtame priėmimo, dvi pirmosios valstybės damos, pakviestos drauge su vyrais, viena per kitą garsiai baisėjos tuo, ką mačiusios, ir nusteriusios aktorius mokė vaidinti. Ar įsivaizduojat jų vietoj poniją Almą? Santūrumas, taktas, kuklumas — tokie dar nauji bruožai mums, emancipantėms, kelią pro amžiais glaudžiai stovėjusias vyrų gretas besiskinančioms alkūnėms. Lietuvos moters teises dešimt sykių veiksmingiau nei feministų kalbos ir knygos gina ponios Almos švelni šypsena.

O ją pačią gina Meilė. Sako-

Lietuvių rašytojų draugijos narių būrelis Alfonsui Šešplaukiui-Tyruoliui premijos įteikimo proga Jaunimo centre, Čikagoje. I eil. iš kairės: Eglė Juodvalkė, Nijolė Jankutė-Užubalienė, A. Šešplaukis-Tyruolis, Daiva Karužaitė; II eil. Stasė Petersonienė, draugijos pirmininkė, Algirdas Titus Antanaitis, Stasys Džiugas, Apolinaras Bagdonas. Nuotr. Zigmo Degučio

ROBERTAS DANYS

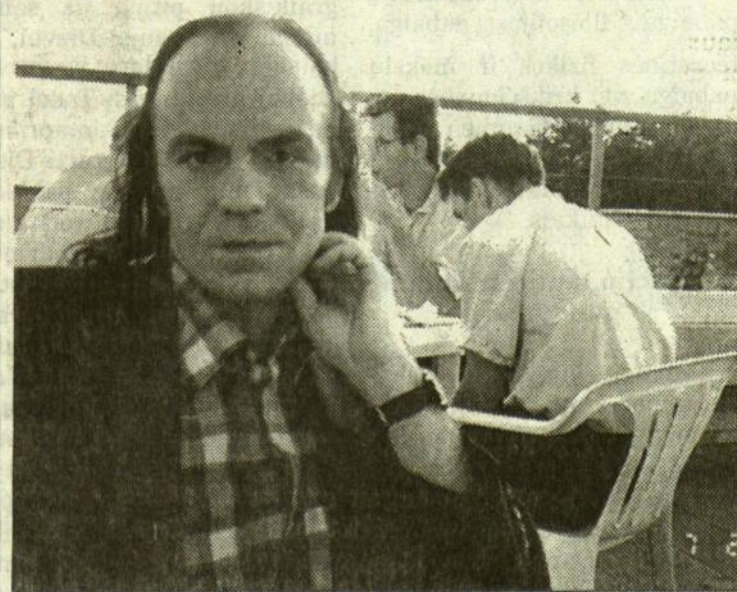
Aš noriu į tylų nežinomą būstą pakviesti tave. Ir žvakutę užpūsti, ir jausti, kaip laikas netenka prasmės. Kai boružem smilgos pražysta, kai priešas nebepažįsta, gali neieškot teisingiausios versmės. Tik meilė yra. Dar yra, broli, meilė. Dar širdį suskausta naktį. Dar meilė yra. Aš kartoju: dar meilė yra. Ir sapne ateitis tykiai tykiai brandina viltis, kad kai mūsų nebus, liks vien meilė.

Ir naktį nebus lengvos kalbos, neguos eilėraščiai ir knygos bus numirę. Tik švelniai švelniai virš sunkios galvos akimirka žvaigždė nušvis kūryba. Bet tai ne tau... Ir ši diena ne tau. Kiekvienas turi savo tikrą Dievą. Galbūt todėl tiek daug ir to dangaus... Galbūt todėl tiek augalėlių pievoj, kad būtų kur išminti kitiems takus. Nutyla kalbos, kai širdis prabyla. Ir veriasi sapne erdvus dangus, kuriam visi keliai savy nutilę.

Tokių sapnų per daug tuščioj erdvėj. Ir praeitis neguodžia mano draugo. Mes tik šiek tiek kentėjome, o ne augom, ir tik viltis išlikti mus išsaugojo. O nuopolis keistoj dienų tėkmėj

lyg žada rojų. Ir bedugnės gylis juk nesvarbus neturintiems sparnų. Su Dievu pasilikę vieni du tikėjome išvengt kvailių klaidų, bet skausmo riksmas skriedavo per tylą.

Ir nebebūdavo kelių ir praeitis netilpdavo širdy ir knygų posmuos, ir likdavo šešėliai mus paguosti, ir mylima, per naktį galų glostanti, ir nusivylusių globotinė — viltis...

Robertas Danys — Rašytojų sąjungos narys; baigęs filologijos fakultetą, Vilniaus universitete studijavęs lietuvių kalbą ir literatūrą; šiuo metu gyvena JAV-se.

ma, kad į valdžią dažniausiai veržiasi nelaimingi vedė vyrai. Gal tiesa — nes dabartinis Lietuvos prezidentas tikrai nelaimingas. Jis į ją atėjo. Drauge su ta, su kuria yra laimingas. Kaip prieš metus, ren-

giantis inauguracijai, išrinktojo Lietuvos prezidento kabinete suskambėjo telefonas, ragelį pakėlė Raimundas Mieželis. „Valdai, tavo bosas“, — tarė jis. Išrinktasis prezidentas nutraukė posėdį, paėmė ragelį ir nepasakė: „Aha, labas, na, kas atsitiko, aš užsiėmęs“. Jis pasakė: „Labas meile“. Kaip baisiai gražiai, kaip nelietuviškai skamba. Dar viena Pirmosios ledi ir jos vyro pamoka Lietuvai: Meilė galingesnė už laiką.

Jie stovi dviese, užkrečiamai graži ir harmoninga dviejų gražių ir harmoningų žmonių pora, spinduliuojanti meilę ir pagarbą vienas kitam. Nesigėdinti tos meilės. Jiems pasirodžius, Lietuvoje nieko ypatingo neatsitiko, tik tapo šiek tiek šviesiau ir šilčiau. Turbūt paprasčiausiai todėl, kad jiedu abu nepavargsta sakyti ir vienas kitam, ir savo niekada neišduotai tėvynei: „Labas, meile“.

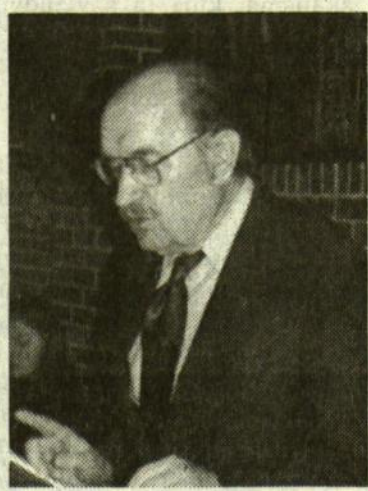
Parėngė Rūta Vanagaitė „Moteris“, 1999 m., Nr. 1

Š.m. sausio 10 d. Jaunimo centro kavinėje Alfonsui Šešplaukiui-Tyruoliui įteikta Lietuvių rašytojų draugijos premija. Čia ji tradicine juosta apjuosia draugijos valdybos narė Daiva Karužaitė, stebint Stasiui Džiugui. Priekyje — JAV LB Kultūros tarybos pirm. Marija Remienė. Nuotr. Zigmo Degučio

Smuikininkas Valdas Vasaitis sausio 10 d. Jaunimo centro kavinėje, Rašytojų draugijos premijos šventėje.

Algirdas T. Antanaitis kalba apie laureatą A. Šešplaukį, jam premijos įteikimo šventėje.

Audra Adomėnaitė deklamuoja A. Šešplaukio kūrybą.

Alfonsas Šešplaukis-Tyruolis.

visas leles puošiančias juostas išaudė Danutė Bobėnaitė-Staškevičienė iš Montrealio.

Patraukli, įdomi lėlė lengvai pavilioja žiūrovo akį. Aldona Vaitonienė džiaugiasi, kad muziejaus lankytojai, ne vien lietuviai, turės progą pamatyti lietuviško tautinio drabužio spalvingumą, vietovių rašto ir stiliaus skirtingumą, lietuvis

Sausio 23 d., 7:30 val. vak., Lemonte, Lietuvių dailės muziejuje, bus atidaryta fotomenininko Algimanto Kezio fotografijų paroda „Būties fragmentai“. Lankytojai turės galimybę susipažinti su keturiasdešimt menininko darbų,

kurie ryškiai išsiskiria nuo ankstesniųjų jo fotografijų įsigyti A. Kezio rugsėjo mėnesį skaitytoms pristatytą knygą. Naujajame albume *Būties fragmentai* sudėtos ne dokumentinės, ne pastatų, ne žmonių nuotraukos, bet užfiksuotos gamtos sukurto formos. „Ši kartą aš stengiausi atskleisti gamtą per subtilią abstrakciją, kompoziciją ar natūralių formų dizainą. Manau, kad žvelgiant į gamtą, galima patirti šį tą tikresnio ir apie Kūrėją, ir apie save patį“, — sakė menininkas.

Paroda ir knyga savitos tuo, kad kiekvieną meninę fotografiją lydi lakoniškas tekstas, pasakojantis apie visatos atsiradimą, pasaulio sandarą bei jo paskirtį. „Ėmiausi šio darbo, nes man parūpo sužinoti, kas aš esu gamtos begalybėje, iš ko tas aš susideda, kur einu, kam esu skirtas, kaip pasaulyje atsirado gyvybė, kas tai yra dvasingumas, kaip kūrėsi pasaulis, kaip jis kito. Mano nuotraukos paprastai neturi minties, tačiau šį kartą aš pabandžiau

NAUJUOJU KLAVESINU GROJO LUKŠAITĖ-MRAZKOVA

P. PALYS

Pasaulis apie Lietuvą daug sužino sportininkų ir muzikantų dėka. Juos dabar galima sutikti įvairių valstybių sporto stadionuose ir teatrų scenose. Vieni tik laikinai išvykę, o kiti gal ir galutinai apsisprendę gyventi svetur, savo gimtojo krašto nepamiršta ir stengiasi jame apsilankyti.

Viena tokių — pianistė, vargonininkė, klavesinistė, Prahos Dailių menų akademijos profesorė Giedrė Lukšaitė-Mrazkova. Ji Čekijoje gyvena jau nuo 1976 metų. Nors ir senokai iš Lietuvos išvykusi, su Lietuva santykių nenutraukė, joje dažnai apsilanko, koncertuoja ir savo patirtimi bei igytomis žiniomis dalinasi su savo kolegomis ir Muzikos akademijos studentais.

Praėjusių metų pabaigoje atvykusi į Lietuvą, Giedrė Lukšaitė-Mrazkova Menininkų rūmose ir Lietuvos Nacionalinės filharmonijos salėje grodama naujuoju filharmonijos klavesinu atliko tris koncertus. Klavesiną, tarpininkaujant Giedrei Lukšaitė-Mrazkovei, specialiai Lietuvos Nacionalinei filharmonijai pagal prancūzų baroko instrumentų pavyzdį pagamino čekų meistras František Vyhnalesko. Jis prancūziškus klavesinus apibūdino taip: „Jų skambesys — tarsi gėlių puokštė, išsiskleidusi virš instrumento“.

Klavesiną filharmonija įsigijo už pusę jo kainos, o į Lietuvą jį atgabeno pats meistras. Pirmą kartą klausytojai naujojo instrumento skambesį išgirdo Menininkų rūmose 1998 m. spalio 27 d., minint Čekijos Respublikos nepriklausomybės dieną. Tuo

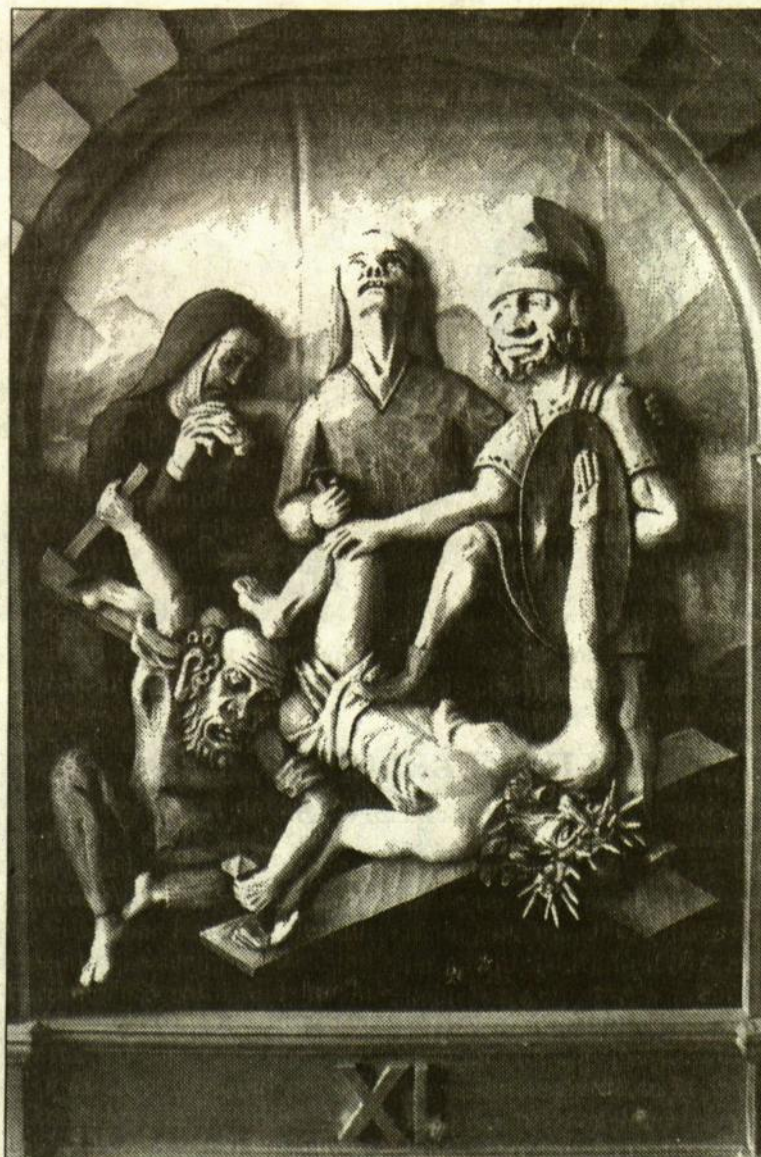
met J. S. Bach ir Luois Couperin kūrinis, atskleidžiamas visą baroko muzikos žavesį, grojo Giedrė Lukšaitė-Mrazkova.

Giedrė — itin temperamentinga, veržli ir didelį talentą turinti asmenybė. Su pasižymėjimais baigusi M. K. Čiurlionio Menų gimnaziją, fortepijoną ir vargonus studijavo Lietuvos Muzikos akademijoje prof. L. Digrio klasėje. Tapo pirmojo M. K. Čiurlionio vargonų kursų laureate. Stažuotė pas prof. L. Rozmaną Maskvoje Giedrei atvėrė daugelį to meto Sovietų Sąjungos koncertinių salių durų. Itin daug muzikantei pasitarnavo stažuotė Prahoje. Ten pas prof. I. Reinbergą ji tobulinosi vargonų klasėje, o pas prof. Z. Ružickovą — klavesino.

Užbaigusi klavesino studijas, Giedrė klavesino specialybę pradėjo dėstyti Prahos Muzikos akademijoje. Netrukus Giedrė Lukšaitė-Mrazkova tapo ir šios prestižinės Vidurio Europos Muzikos akademijos klavišinių instrumentų (vargonų, fortepijono, klavesino) katedros vedėja. Jos studentai tarptautiniuose klavesino konkursuose dažnai pasipuošia nugalėtojų laurais.

Taip jau likimo buvo lemta, kad Giedrė stažuodamasi Prahoje, susipažino, o vėliau ir ištekojo už jauno Čekijos inžinieriaus Karel Mrazek. Tokiu būdu Čekija Giedrei tapo antrąja tėvyne.

Giedrė Lukšaitė-Mrazkova vasario mėnesį vėl svečiuosis Lietuvoje. Grodama solo ir su fleitistu Algirdu Vizgirda bei su altiste Audrone Pšibilskiene, ji atliks J. S. Bach sonatas.

Algirdo Petrausko kūrinys.

SKULPTORIAUS DARBU PARODA

Algirdo Petrausko paroda atidaroma sausio 29 d., 7 v.v., Čiurlionio galerijoje, 5600 S. Claremont, Chicago, IL, Jaunimo centre. Algirdas Petrauskas, tik 40 metų, tačiau Lietuvoje, o ir už jos ribų gerai žinomas kaip bažnytinio meno skulptorius ir baldų drožėjas. Kilimo yra nuo Biržų, iš vienkiamio palei Lyglaukių kaimą, bet dabar, kai būna Lietuvoje, gyvena Panevėžyje.

Menais Algis užsiiminėjo nuo pat vaikystės ir labai domėjosi senąja lietuvių drožyba, todėl su savo jaunystės draugu Merkiu daug keliavo po Lietuvos kapines ir bažnyčias. Paberžėje, prie Kėdainių, susipažino su klebonu, lietuvių liaudies meno puoselėtoju, menininku ir kolekcionieriumi, pranciškonų vienuoliu tėvu Stanislovu Dobrovolskiu, kuris įkvėpė ir paskatino tuo metu jauną menininką atsidėti bažnyčių puošybai ir restauracijai. Pasidavęs Paberžėje, per tėvo Sta-

nislovo malonę A. Petrauskas susipažino su Rudnios, Kėdainių, Panevėžio, Nidos, Uliūnų klebonais, kurių bažnyčiose paliko daug savo darbų.

Autoriaus kūryba stovi greta italų, prancūzų, čekų, lenkų drožėjų, o tematika artima Bosh, Kranach, Arcimboldziui ir, kai kuriais momentais susidiekia su Salvador Dali. Būdamas giliai religingas, Algis vis tik nestokoja humoro, sarkazmo ir ironijos. Savo darbuose jis mikliai perpina barokines, renesansines, secesines nuotaikas, nuspalvindamas jas tradicinėmis lietuvių liaudies meno spalvomis.

Menininkas nesibaido ir pasauliečių, gerbiančių jo kūrybinį stilių, užsakovų. Jo skulptūros ir baldai valstybinėse įstaigose, restoranuose, privačiuose namuose priverčia susimąstyti ir džiugina akį. Eksponuodamas nedidelę savo naujausių darbų dalelę čia, Čikagoje, Algirdas Petrauskas tikisi pripažinimo ir užsakovų naujame žemyne.

Gintaras Raudonikis

IŠ PORTRETŲ ŽVELGIA ŽYMŲ KULTŪROS VEIKĖJAI

„Kalėdų dovana“ pavadinta kultūros veikėjų portretų paroda pernai gruodžio 28 d. atidaryta „Lietuvos“ kino teatre, muzikos ir kino muziejuje. Portretų autorė — vilnietė tapytoja Danutė Karaškaitė-Brusokienė.

Ekspozicijoje — 12 darbų, iš kurių 4 tapyti tais pačiais metais. Portretuose — muziejininkas Romualdas Budrys, muzikai Vytautas Landsbergis, Eugenijus Paulauskas, Arvydas Karaška, Mūza Rubackytė, aktorės Nijolė Gelžinytė, Eugenija Pleškytė, Irena Kriauzaitė, kiti kultūros veikėjai.

D. Karaškaitė-Brusokienė Kauno taikomosios dekoratyvinės dailės institute įgijo vitražistės ir tapytojos specialybę. Daug metų dirbo plakato, knygų iliustracijos srityse, dalyvauja parodose.

Dailininkės darbai pelnė apdovanojimų Italijoje, Belgijoje, Lenkijoje ir kt. D. Karaškaitės-Brusokienės darbų yra Vilniaus, Šiaulių, Maskvos, Varšuvos muziejų fonduose bei privačiose kolekcijose daugelyje pasaulio šalių.

Gabija Steponaitė

ALGIMANTO KEZIO

FOTOGRAFIJŲ PARODA

BŪTIES FRAGMENTAI

1999 m. sausio 23 - vasario 28 d.
Parodos atidarymas sausio 23 d., šeštadienį 7:30 v.v.
Lietuvių Dailės Muziejus
14911, 127th St Lemont, Illinois

sujungti tekstą su vaizdu“, — sakė A. Kezys.

Todėl, ruošdamas naują knygą, A. Kezys nemažai pasiskaitė apie astronomiją, pasaulio santvarką, susipažino su naujaisiais fizikų, biologų atradimais ar hipotezėmis. Atėjusiems lankytojams neužteks vien tik mesteletį žvilgsnį į užfiksuotą formų žaisimą, išryškintas detales, nepastebimas kasdieniniame gyvenime paskendusiam žmogui, pasigrožėti sustingdytų šešėlių žaismu. *Būties fragmentai* — ne vien tik atgaiva akiai, bet ir klausimai protui. Meno kritikas V. Kincinaitis Lietuvos kultūriname savaitraštyje *Literatūra ir menas* rašė: „Asketiškos fotografijos prisipildė netikėto, daugiasluoksnio knygos teksto turinio, susipina su juo ir tampa lėtu, mąslu ir kryptingam pasakojimui apie pradžią pradžią, paprasčiausias būties struktūras, gyvybę ir samonę. Įdomiausia, kad A. Kezys šiuos fundamentalius visatos sandaros principus siekia perteikti ne kokia nors itin modernia, kompiuterine nere-

kurie ryškiai išsiskiria nuo ankstesniųjų jo fotografijų įsigyti A. Kezio rugsėjo mėnesį skaitytoms pristatytą knygą. Naujajame albume *Būties fragmentai* sudėtos ne dokumentinės, ne pastatų, ne žmonių nuotraukos, bet užfiksuotos gamtos sukurto formos. „Ši kartą aš stengiausi atskleisti gamtą per subtilią abstrakciją, kompoziciją ar natūralių formų dizainą. Manau, kad žvelgiant į gamtą, galima patirti šį tą tikresnio ir apie Kūrėją, ir apie save patį“, — sakė menininkas.

Paroda ir knyga savitos tuo, kad kiekvieną meninę fotografiją lydi lakoniškas tekstas, pasakojantis apie visatos atsiradimą, pasaulio sandarą bei jo paskirtį. „Ėmiausi šio darbo, nes man parūpo sužinoti, kas aš esu gamtos begalybėje, iš ko tas aš susideda, kur einu, kam esu skirtas, kaip pasaulyje atsirado gyvybė, kas tai yra dvasingumas, kaip kūrėsi pasaulis, kaip jis kito. Mano nuotraukos paprastai neturi minties, tačiau šį kartą aš pabandžiau

Pirmosios kregždutės, susirinkusios apžiūrėti naująjį lėlių rinkinį Balzeko Lietuvių kultūros muziejuje: Irena Norbutienė, Eleonora Zapolienė, Elli Katauskienė, Margi Mankienė, Sigita Balzekienė, Marija Krauchunienė, Ramunė Stravinskaitė, Zuzana Stravinskienė ir Aldona Vaitonienė.

Nuotr. Jono Tamulaičio

„Šventinių kompozicijų“ parodos dalyviai. Iš kairės: Saulius Rakauskas, Aldona Jurkutė, Aldona Pečiūrienė, Danutė Turlaitė ir mažasis Mikalauskas.

ŠAKELIŲ, GĖLELIŲ, RASTŲ DAIKTŲ MENAS

Menas? Tik moterims? Bet parodoje dalyvavo ir vienas vyras. Jo skulptūra iš kieto metalo, stambių geležinių rėmų, aukštai iškelta skersinė, panaši į giljotiną. Kita parodos dalis — puokštės, rožės, figūrėlės, seni daiktai.

Tradicinė tapusi, prieškalėdinė puokščių paroda buvo atidaryta Čiurlionio galerijoje, Jaunimo centre, Čikagoje 1998 m. gruodžio 18 d.

Parodą atidariusi Aldona Jurkutė kalbėjo apie vyro ir moters fiziologinius bei psichologinius skirtumus: „Moterys širdis mažesnė, ir todėl ji plaka greičiau... Vyrų galvos smegenys sveria 14 proc. daugiau nei moterų, tačiau moterų galvos smegenų pusrutulis apraizgytas du kartus stipresniais nervais — jos mąsto greičiau...“ Šiais žodžiais aptarta pagrindinė parodos sąvoka. Tai psicho-sociologinė minianalė apie feminizmo vs. „muskulizmo“ santarvę bei priešpriešas.

Ką gi — parodoje eksponuotos puokštės tikrai gražios, grakščios, dailios. Pakilę virš žiedų, įvairiai išsilankstę gėlių „ūseliai“ išraiškingai šmaikstosi prieš baltą sienos foną. Tarp žiedų įspraustos figūrėlės teikia puokštėms idėjinį pradą — čia švenčiamos Kalėdos, ten juokiamasi kartu su pajacais.

O kur feminizmo apraiškos? Jų tenka ieškoti „greičiau už

vyrus mąstanciose“, moterų sukurtose instaliacijose. Štai šalia ant grindų paskleistų rožių žiedų kabo elegantiška šilkinė suknėlė (Aldona Jurkutė — III vieta). Žiedai ir moteriškas apdaras dera. Kitoje salėje akį traukia nuostabių trapių, raudonų, baltų, žalsvų, laisvai svyrančių gėlių deriniai, iškilmingos, tarp eglišakių vainiko įkomponuotos, kankorėžių piramidės, lėlytės. Idomių tarp susipynusių šakelių stiklinėje, aukštoje vazoje sukomponuota japoniška vėduklė. Tai Aldonos Pečiūrienės kūriniai. Birutės Mickevičienės instaliacija vaizduoja Prisikėlimą. Ula Juskytė iš Kalifornijos atsiuntė fakso savo kūrinio modelį „Kalėdos faksu“. Tai šiltų kraštų pajūryje rastų medienų kompozicija, primenanti pasiilgusią „tikros“ kalėdinės nuotaikos sniegu apšarpojusiame pirkiosie siela. Onutė Utz sukūrė „Stebuklų namelį“. Skirmantė Miglinienė, prieš Kalėdas grįžusi iš Jamaikos, papuošė salę iš toli atgabentomis, egzotiškų gėlių puošmenomis.

Labiausiai žiūrovus viliojusi instaliacija buvo Aldonos Pečiūrienės sukurta „Merginų ansamblis“ (I vieta). Tokių, „iš širdies“ dainuojančių lėlių retai kur rasi. Plačiai išsižiojusios burnytės tiesiog trykštė trykštė širdies ir dainos pilnatvė. Neįmanoma atsizūrėti, neįmanoma nuo jų atsitraukti. Autorė taria: „Vieną vakarą,

beklausant kalėdinės muzikos, prieš akis kilo dainuojančios lėlės, išsižiojusios, su gaidom rankose... Štai galvutės jau padarytos, penki užsimerkę, išsižioję, mieli, juokingi veideliai. Su rūbais problemų nėra. Turiu daug medžiagų skiautelių. Dar vienas vakaras, ir drabužėliai pasiūti, puošnūs, švelnių, pastelinių spalvų su lengvu šventiniu blizgesiu. Kai sustaciau kompoziciją Čiurlionio galerijos salės kampe, baltos užuolaidos fone, prie skaisčiai žibančių švieselių, pamaciau — merginos tikrai nuosirdžiai gieda. Stebėjau parodos lankytojų veidus, kurie skaidrėjo, bežiūrint į „Merginų ansamblį“, o lūpose skleidėsi šypsny — ir man smagu, nes to ir siekiau, kurdama šią kompoziciją.“

Visai kitokios „giesmės“ skambėjo galerijos trečioje salėje. Joje ant sienų kabėjo du, ant grindų gulėjo dar vienas Danutės Turlaitės nemažos formato, serijiniai kūriniai įvardinti „Dvylika mėnesių“, „Smėlio laikrodžiai“, „Esu“, (pastarasis laimėjęs antrąją vietą). Mintis aiški iš pavadinimų. Dvylikos atskirų plokščių, paguldytų ant grindų, jungtumi tapo karklo pavidalo sietelės, išdėstytos romėniškų skaitmenų — nuo I iki XII — formomis. Žaisminga, ne visai iš pirmo žvilgsnio aiški, linijų ir plokščių kompozicija. Kitas amžių matuojantis vaizdinys — smėlio laikrodžio ženklas. Šių kūrinių autoriui rūpestį kelia sparciai prabėgančio laiko problema. Todėl trečiame paveikslė tvirtai ir aiškiai ji taria „Esu“. Trys kūriniai, taikliai surišti tos pačios filosofuojančios apie tą patį dalyką, idėjos.

Salės kampe išdėdžiai, rodos, nieko bendra su visu pasauliu nenorinti turėti, stovi jau minėta metalo skulptūra

Leidiniai

Kelly Dwyer.

ANGELŲ PĖDSAKAI

Pirmąją žiemos dieną susilaukiau laiško su priedais iš „The Putnam Publishing Group“, vienos New York knygų leidyklos, 1994-tais metais išleidusios pirmą *The Tracks of Angels* o šiais, 1999-tais, sausio 25 d. išleidžianti antrą Kelly Dwyer Venclovienei

knygą. Pagalvojau, verta su lietuviška visuomene pasidalinti mintimis apie šią jauną talentingą rašytoją ir jos antrąją knygą.

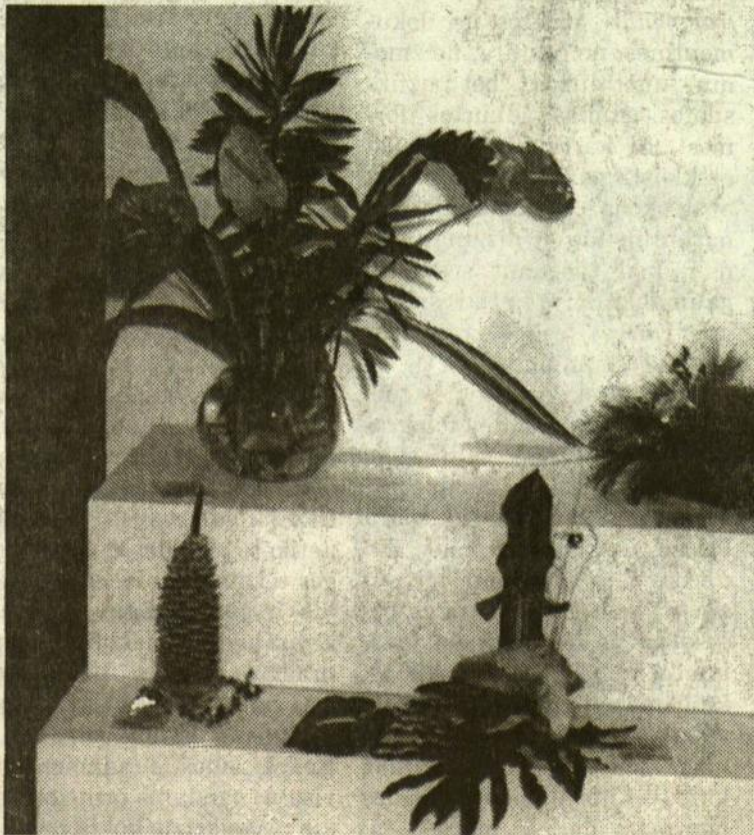

„Linksmų Naujųjų metų“. Autorius — Saulius Rakauskas. Šiame kūrinyje Rakauskas įkūnijo žinomo šių laikų pranašo Casey persėjimą, kad 1999 metais kils naujas pasaulinis karas. Casey tiksliai išpranašavo pirmuosius du pasaulinius karus. Sukūręs grūmojančios giljotinos įvaizdį, Rakauskas pasiduoja juodajam humorui: „Linksmų Naujųjų metų“.

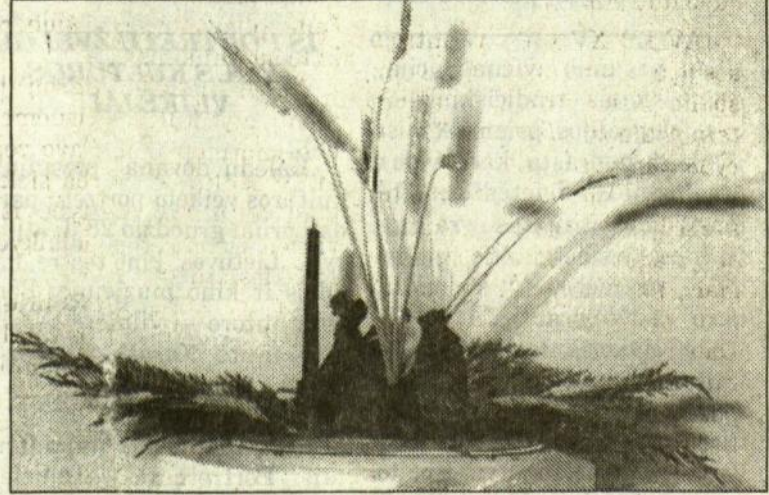
Neaišku, ar šis Rakausko darbas priešprieša ar pagrindinės parodos idėjos papildymas. Ten trapios gėlės, čia kietas, pastovus metalas, geležis. Ten švelnumas, lyriškumas, poezija, čia sunksvoris, kietumas, kurio tema — neformos. Žaisminga, ne visai iš pirmo žvilgsnio aiški, linijų ir plokščių kompozicija. Kitas amžių matuojantis vaizdinys — smėlio laikrodžio ženklas. Šių kūrinių autoriui rūpestį kelia sparciai prabėgančio laiko problema. Todėl trečiame paveikslė tvirtai ir aiškiai ji taria „Esu“. Trys kūriniai, taikliai surišti tos pačios filosofuojančios apie tą patį dalyką, idėjos.

Salės kampe išdėdžiai, rodos, nieko bendra su visu pasauliu nenorinti turėti, stovi jau minėta metalo skulptūra

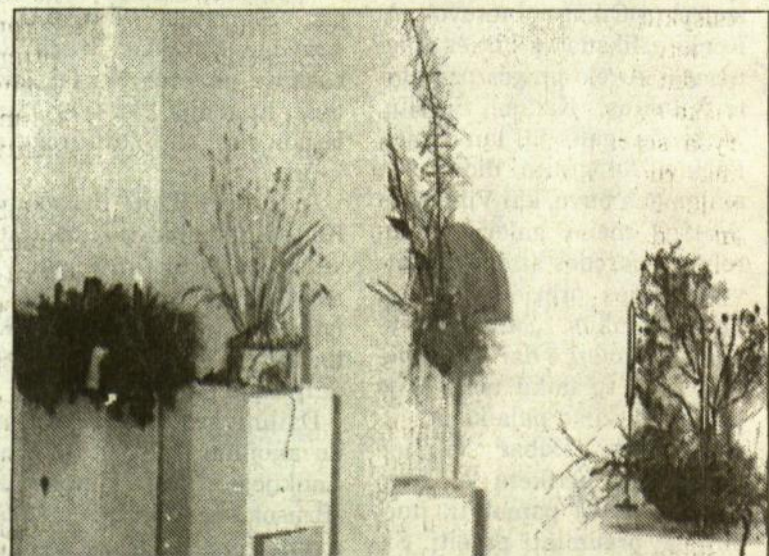
Algimantas Kezys

Skirmantės Miglinienės kompozicija „Kalėdos Jamaikoje“.

Aldona Pečiūrienė — „Kūčių vakaras“.

Aldonos Pečiūrienės kompozicijos parodoje, vykusiame 1998 m. gruodžio mėn. Jaunimo centro Čiurlionio galerijoje. Nuotraukos J. Tamulaučiū

ir šviesioji“, integralios gyvenimo dalys ir todėl turi būti integruotos į literatūrą.

Baigdamą savo trumpą autobiografiją, Kelly rašo: „Nežinau, kokia rašytoja būčiau, jeigu mama būtų dar gyva, bet žinau, kad nebūčiau supratusi skausmo, šeimos ir meilės gydomosios jėgos, ar reikalingumo pagerbti mirusius, su jais atsisveikinant“.

Crystal Chancellor, Putnam leidyklos atstovė, savo laiške apie Kelly antrąją knygą rašo: „Kelly pateikia savitą išvalgą ir depresiją ir savižudybę iš depresiją išgyvenančio asmens pusės. ...beletistikos keliu ji nagrinėja savižudybę ir depresijos ligą“.

Anot leidyklos žinialapio, Kelly's antroji knyga, *Self-portrait with ghosts* (autoportretas su vaiduokliais), kalba apie gyvenimą ir mirtį vyro, kuris pavargsta begyvendamas, kurio savižudybė paveikia bei pakeičia paliekamą šeimą. Autorė atskleidžia skausmą, kurį ta savižudybė išsukia kituose. Tačiau per šį skausmą kiekvienas šeimos narys atranda save ir savo gyvenimo vertę.

Šios knygos recenzijose randame ją teigiamai vertinančių atsiliepimų. Los Angeles *Times Book Review* rašo: „Dwyer's stilius skaitytoją patraukiantis. Ji sugeba atskleisti detales, kurias tikras, patrauklias asmenybės“. *Kirkus Reviews* rašo, kad Kelly knygoje gausu smulkmenų ir ji parašyta sklandžiu stiliumi. *Library Journal* rašo: „Dwyer meistriškai aprašo moderniam gyvenime besivaideinančias šmėklas — netekti, atitolimą, kaltę. Ji tai atlieka be verkšlenimo“. *Publishers Weekly* teigia, kad skaitytojas bus paveiktas romane vykstančia tylija metamorfoze.

Šio mėnesio pabaigoje bus galima su Kelly susitikti ir pasiklausyti jos pačios, skaitant savo antros knygos ištraukas. Ketvirtadienį, sausio 28 d., 7:30 val. vakare, autorė lankysis „Women & Children first“, Čikagoje, 5233 N. Clark St. Penktadienį, sausio 29-tą, bus „Book stall“, 811 Elm Street, Winnetka, Illinois, 7:30 v.v.

Laima Šalčiuvienė

Kelly Dwyer. *The Tracks of Angels*. G. P. Putnam's Sons, 200 Madison Ave., New York, NY 10016. Tuo pačiu metu knyga išleista ir Kanadoje. Kietais viršeliais, su spalvotu aplanku; 270 psl.

UŽBAIGTAS DIDELIS DARBAS

Praejusius metų gale pasirodė trečiasis ir paskutinis kun. William Wolkovich-Valkaviciaus *Lithuanian Religious Life in America* tomas. Autorius, kaip ir pirmuosiuo-

se dviejuose šios trilogijos tomuose, aprašo JAV-se veikusias ar tebegyvuojančias lietuviškas, arba lietuvių įkurtas, parapijas, katalikiškas lietuvių organizacijas, draugijas, vienuolijas, spaudą. Paminimi ir lietuviai protestantai, pateikiama šimtai kunigų biografijų...

Pirmasis tomas apima rytines Amerikos valstijas, antrajame yra vien tik Pensilvanija, o trečiajame — Amerikos Vidurio vakarų vietovės — Indiana, Illinois, Wisconsin, Arkansas, Michigan, plačiau sustojant prie Čikagos, Clevelando, Detroito. Surinkta išsami medžiaga apie jau uždarytas arba perejusias į nelietuvių rankas parapijas. Daug puslapių skiriama vadyboms — vietovių, institucijų, asmenų, parapijų ir kt., todėl reikiama informacija nesunku rasti — pagal temą, asmenį, vietovę ir parapiją. Deja, knygoje pasitaiko ir netikslumų (kur jų nepasitaiko). Vien paviršutiniškai pažvelgus į skyrių apie lietuvių dienraštį „Drauga“ (psl. 194-198) randame, kad redakcijoje dirbo Česlovas Grinkevičius (turi būti Grincevičius), Antanas Liulevičius (turi būti Aušrelė Liulevičienė) ir pan. Skyriuje apie Ateitininkų federaciją paminėta, kad D. Bindokienė Ateitį redagavo nuo 1889 (!) iki 1995 metų... Paminėdamas lietuviškos Pal. Jurgio Matulaičio misijos pradžią Lemonte, autorius sklyrėlį pavadiną „Lemont World (sic) Center“. Jeigu būtų pavadinęs tikroju vardu — „Lithuanian World Center“ (in Lemont), nebūtų reikėję ir to „sic“. Bet šios ir kitos klaidės jokių bėdų nenuvertina *Lithuanian Religious Life in America* knygos ir jos autoriaus milžiniškų pastangų, renkant medžiagą ir ją paruošiant spaudai. Ši knyga, W. Valkaviciaus darbas galima prilyginti Broniaus Kviklio pastangoms išleisti Lietuvos bažnyčių šešiastomį. Kaip ir Br. Kviklys, kun. Valkavicius daugiausia dirbo pats vienas ir šios knygos, kaip ir Kviklio *Lietuvos bažnyčios* tomai, yra akivaizdus įrodymas, ką pasišventęs žmogus gali atlikti.

Knyga anglų kalba, gražiai išleista, kietais viršeliais, 403 psl. Kaip autorius paminė, šis milžiniškas projektas buvo atliktas vysk. Pauliaus Baltakio, OFM, prašymu ir užsitęsė net 12 metų. Paramos suteikė Kunigų vienybė ir aukotojai, bet daugiausia darbas finansuotas paties autoriaus lėšomis.

Ne tik šį tomą, bet visą trilogiją galima užsisakyti pas autorių: Rev. William Wolkovich-Valkavicius, 36 St. George Ave, Norwood, MA 02062-4420. Visų trijų tomų kaina 150 dol.

Pirmoji Dievo Apvaizdos lietuvių parapijos, Scranton, PA, bažnyčia. Iš knygos *Lithuanian Religious Life in America*.